

İbn HAZM

GÜVERCİN GERDANLIĞI

aşka, âşıklığa ve dostluğa dair...

ek bölüm

KURTUBA'YA AĞIT

SUFI

KİTAP

GÜVERCİN GERDANLIĞI
aşka, âşıklara ve dostluğa dair
eserin özgün adı: tavku'l-hamâme
İbn Hazm
Çeviri: Cemal Aydın
SUFİ KİTAP | 136
tasavvuf klasikleri | 27

editör **HANDE YILDIRIM ÖNSÖZ**

kapak tasarımı **RAVZA KIZILTUĞ**

iç tasarım **TAMER TURP**
NUR KAYAALP

1. baskı **Mayıs 2018, İstanbul**

3. baskı **Mayıs 2020, İstanbul**

isbn ISBN: 978-605-9778-70-1

SUFİ KİTAP sufi.com.tr
Cağaloğlu Alemdar Mahallesi, sufi@sufi.com.tr
Alayköşkü Caddesi, No: 5   sufikitap
Fatih / İstanbul
Telefon: (0212) 511 24 24 Kültür Bakanlığı Yayıncılık
P.K. 50 Sirkeci / İstanbul Sertifika No: 45587

BASKI VE CİLT **YAYIN HAKLARI**
Sistem Matbaacılık © Eserin her hakkı anlaşmalı olarak
Yılanlı Ayazma Sok. No:8 Timaş Yayın Grubu bünyesinde
Davutpaşa-Topkapı / İstanbul faaliyet gösteren Sufi Kitap'a aittir.
Telefon: (0212) 482 11 01 İzinsiz yayımlanamaz. Kaynak
Matbaa Sertifika No: 16086 gösterilerek alıntı yapılabilir.

İÇİNDEKİLER

Bu Eser: Eşsiz Bir Dünya Klasığı	7
Giriş.....	11
1. Aşkın Mâhiyeti	17
2. Aşkın Belirtileri.....	29
3. Uykuda Âşık Olanlar.....	40
4. Anlatılan Kişiyeye Âşık Olanlar.....	42
5. Bir Görüşte Âşık Olanlar.....	46
6. Uzun Zaman Sonra Sevdalananlar.....	49
7. Bir Niteliğe Gönül Verip O Niteliği Olmayanı Sevmeyenler.....	54
8. Kelimelerin Çöpçatanlığı	59
9. Göz Kaş İşaretleri	62
10. Mektuplaşma	65
11. Haberci.....	68
12. Gizlenmiş Sır.....	71
13. Sırrın İfşâsı	77
14. Boyun Eğme	82
15. Boyun Eğmezlik	89
16. Ayıplayıcı.....	90
17. Dost Desteği.....	92
18. Gözetleyici.....	97

19. Ara Bozucu.....	101
20. Sevdiğine Kavuşma	112
21. Uzak Durma.....	124
22. Vefa.....	141
23. İhânet	150
24. Ayrılık	152
25. Azla Yetinmesini Bilmek	169
26. Bitip Tükenme	181
27. Unutarak Avunma	186
28. Ölüm	203
29. Günahın Çirkinliği.....	214
30. Namusluluk Erdemi	249
Sonuç.....	267
Ek Bölüm	
Kurtuba'ya Ağıt.....	275
Endülüs'ü Kaybettik, Ağıtlar Yaktık	277
İbn Hazm'ın Kurtuba'ya Ağıdı	281

GİRİŞ

*Bismillâhirrahmânirrahîm ve bihî nesteîn
Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla başlar ve
O'nun yardımını dileriz.*

Ebu Muhammed³ (Allah kendisini bağışlasın!) der ki: Kitabıma, Yüce Allah'a lâayık olduğunca hamd ederek, elçisi Muhammed'e özel olarak, bütün peygamberlerine de genel olarak salât ü selâm ile en güzel şekilde başlıyorum.

Allah seni de, beni de nefsin sapkınlığından korusun! Bize güç yetiremeyeceğimiz yükü yüklemesin! Eşsiz yardımıyla bize buyruklarına hakkıyla uymanın yolunu gösterdin! Hoş lûtfuyla da günahlardan sakınmanın çarelerini bahşetsin!

Bizi zayıf irademizle, âciz kudretimizle, güçsüz bünyemizle, kararsız görüşlerimizle, kusurlu ve kötü tercihlerimizle, muhakememizin yetersizliğiyle, baştan çıkarıcı heveslerimizle baş başa bırakmasın!

Elmeriyye (Almeria) şehrinden gelen mektubun benim Şâtibe'deki (Jâtiva) evime ulaştı. Kendinle ilgili güzel haber-

3 Ebu Muhammed, İbn Hazm'ın künyesidir. Tam künyesi ise şöyledir: Ebu Muhammed Ali b. Ahmed b. Saïd b. Hazm el-Endelüsi el-Kurtubi.

ler veriyorsun. Memnun oldum. Allah'a hamdettim ve sana nimetlerini devam ettirip artırmasını niyaz ettim.

Çok geçmeden de seni şahsen görebildim. Çünkü sen mesafenin uzaklığına, seyahatin uzunluğuna ve yolculuğun sıkıntılara rağmen, benim yanıma geldin. Elbette bunlardan daha az engellerin en şevkli insanların şevkini kırdığı, insanların hafızalarındaki hatıraları sildiği sık görülür. Allah için sevip, sadakat bağına senin kadar sınıksız bağlanan, senin yaptığın gibi önceden verdiği sözü tutan, çocukluk ve gençlik haklarını gözetenler nadirdir.

Aramızda böyle bağlar kurmuş olan Allah'a bundan dolayı ne kadar hamd ve şükretsek azdır! Mektubunda bana, diğer bütün mektupların ötesine geçen hedeflerden söz ediyordun. Nihayet ziyaretime geldiğinde maksadını açıkladın ve niyetinin ne olduğunu ifade ettin.

Bu samimiyet, sevinçlerini olduğu kadar acılarını da, dış hâlini olduğu kadar iç hâlini de (sırlarını da) benimle paylaşarak gösterdiğin bir yüceliktir. Sen bana her zaman gerçek bir sevgiyle yöneldin, ben de sana onun çok daha fazlasıyla mukabele ediyor ve verdiğimden fazlasının karşılığını da beklemiyorum.

Halife en-Nâsır'ın⁴ oğlu dostum Ubeydullah ibn Abdurrahman ibn Muğîre'ye (Allah rahmet eylesin!) hitaben yazdığım uzun bir şiirde işte bu anlamda şöyle demiştim:

*Seviyorum seni sapmaz ve sarsılmaz bir sevgiyle,
Bazı insanların sevgisi ise tamamen yalan ve hile.*

*Sana bağlandım ben her zaman mutlak bir içtenlikle,
Öyle bir sevgi ki işlemiş içime, kalbime, zerrelerime.*

4 912 yılından 961 yılına kadar Endülüs'te hüküm sürmüş olan en güçlü yöneticilerden Abdurrahman en-Nâsır.

*Senden başka bir şey olsaydı eğer gönlümde,
Sinemden söker atar da ufalardım ellerimle.*

*Arzum yok tarafından sevimekten başka,
O yüzden sesleniyorum ben sadece sana.*

*Benim için hiç olur dünya sevgine kavuştuğumda,
Börtü böceğe dönüşür bütüin insanlar nazarımda.*

Allah senin yar ve yardımcın olsun! Benden aşkın ne olduğu ve farklı anlamları, sebep, belirti ve bitişlerini, sevginin önünü açan veya yolunu kesen şeyleri bütün gerçekliğiyle anlatan, sade ve süssüz (pek uzun da, çok kısa da olmayan) bir inceleme yazmamı istiyorsun. Bizzat yaşadığım ve şahidi olduğum gerçekleri, hatırladığım kadarıyla tam bir sadakatle olduğu gibi aktarmamı arzu ediyorsun.

Senin bu arzunu yerine getirmek için kolları sıvıyorum. Gönlünü hoş etmek söz konusu olmasaydı, asla bu işe girişmezdim. Bunlar kalıcı olmayan faydasız şeyler. Aslında bizler hayatın kısalığını düşünerek ömrümüzü sadece arzuladığımız o güzel son için, yarınki o ebedî yurt için gerekli şeylere harcasak çok daha iyi olur.

Bununla beraber, Kadı ibn Ahmed⁵ bana sağlam bir senetle⁶ aktarılan Yahya ibn Mâlik'ten ve onun da Âiz'den duyduğu Ebu Derdâ Hazretleri'nin şu sözünü nakletmişti: *"Hakikate daha iyi hizmet edebilmesi için ruhunuzu birtakım geçici şeylerle dinlendirip canlandırın!"*

Peygamberimiz aleyhisselâmdan hemen sonraki seçkin zâtlardan biri de şöyle demiş:

"Delikanlı gibi davranmasını bilmeyen, takvâli davranmayı da bilemez."

5 Döneminin belâgat, şiir ve hadis rivayetinde önemli bir âlimi idi.

6 "Sağlam senet"ten kasıt, bir sözü veya bir hadisi aktaranların yalancı kişiler olmadığını gösteren aktarma şekli/zinciridir ki bu bağ, ben falandan, o falandan, o da falandan duymuştur ki diye sözü söyleyen kişiye kadar uzanır.

Peygamberimiz aleyhisselâmın da şöyle buyurduğu rivayet edilir:

“Ruhlarınızı dinlendirin, çünkü onlar da demir gibi paslanır.”⁷

Omzuma yüklediğin bu işte benim bizzat şahit olduğum, üçüncü şahıslardan öğrendiğim ve kendi zamanımın güvenilir insanların bana söylediklerini aktarmam gerekiyor. İsim vermekten kaçınmamı mazur görmelisin. Çünkü bunu yaparsam, ya ortaya serilmemesi gereken bir ayıbı açıklamış, ya kıymetli bir dostumu korumamış, ya da değerli ve tanınmış bir insanı ele vermiş olurum. O yüzden sadece sakıncası olmadığı ve gerek benim, gerekse ilgili şahıs açısından bir kınamaya yol açmadığında isim vereceğim.

Öte yandan, şayet bahsettiğim olaylar zaten herkes tarafından biliniyorsa, saklamanın bir yararı yoksa, örtüp gizlemek bir şey ifade etmiyorsa, ilgili kimse açısından da durumunun bilinmesinin hiç önemi yoksa ve haberin yayılmasını hiç umursamıyorsa, dahası duyulmasında ibret alınacak bir yan varsa; işte o zaman isimleri ve olayları olduğu gibi kaydedeceğim.

Bu incelemede, şahit olduğum hâdiselerin bana ilham ettiği şiirlerimden beyitler de aktaracağım. Kendilerinden söz edip duran hikâye anlatıcılarının izinde gidiyorum diye sakın sen ve başkaları beni ayıplamaya kalkmayın! Çünkü şiir yazan herkes açısından çok yaygın bir tutumdur bu.

Diğer taraftan, eğer ben dostlarımla yaşadıklarını, onların görüşlerini ve sözlerini onlardan görüp duyduğum gibi yazacak olsam haklı olarak kızar ve incinirler. O yüzden

⁷ *Kenzu'l-Ummâl* adlı hadis kitabında bu ifade şu üç şekilde aktarılıyor: Kalpler de demirin paslandığı gibi paslanır, onların cilası Kur'ân tilâvetidir. Kalpler de demirin paslandığı gibi paslanır, onların cilası istiğfardır. Şu kalpler de bedenler gibi yorulur, onları taze hikmetlerle ferahlandırın!

ben kendi sözlerimin sorumluluğunu üstlenerek, senin sorduğun alanlarla ilgili hatıralarımı, başımdan geçenleri aktarmakla yetineceğim.

Bu kitapta, benim için belirlediğin sınırları aşmayacak, görüp şahit olduklarımla veya güvenilir kaynaklar tarafından bana söylenenlerle sınırlı kalacağım. Bedevilerin ve eskilerin hikâyelerine gelince, onlardan bana hiç bahsetme! Onların tarzı bizim tarzımız değil. Zaten onların hikâyelerini bilmeyen de kalmadı. Başkasının bineğine binmek, başkalarının meziyetiyle övünmekse benim hiç işim değil.

Allah bizlerin yar ve yardımcısı olsun! O'ndan başka Rab yoktur!⁸

8 Yazar bundan sonra "Kitabı otuz bölüme ayırdım..." diyerek bölümlerin adlarını veriyor ve hangi bölümde hangi konunun incelendiğini anlatıyor. Yani yazar "Bu kitabın içindekiler şunlardır" diyor ve onları sıralıyor. Eski zamanlarda şimdiki gibi sayfa numaralarını da içeren "İçindekiler" yerine, o türden bir ön bilgi verilirdi. Eserin başında "İçindekiler" ile söz konusu bilgiyi verdiğimiz için, burada tekrar yazarın ağzından aynı şeyleri bir kere daha tekrar etmeyi uygun görmedik.

1 AŞKIN MÂHİYETİ

Allah senin yar ve yardımcın olsun! Aşk, şakayla karışık bir sevgiyle başlar, sonunda ciddi bir duruma dönüşür. Öyle çeşitli yönleri ve öyle incelikli yanları vardır ki bunları dile getirmek ve anlatmak mümkün değildir. Aşkın hakikatini kişi ancak yaşayarak kavrar.

Aşk dinen yasaklanmış değildir, şeriat açısından da bir mahzuru yoktur. Çünkü gönüller Aziz ve Celil olan Allah'ın elindedir.

Seçkin halifelerden ve tanınmış imamlardan âşık olmuş birçok kişi var.⁹ Meselâ bizim Endülüs'ümüze bakalım: Abdurrahman ibn Muaviye,¹⁰ Da'câ'ya âşık olmuştu. Hakem ibn Hişâm¹¹ ile Abdurrahman ibn Hakem'i¹² de sayabilirim. Oğlu Abdullah'ın annesi Tarûb'a olan sevdası apâşikârdı. Muhammed ibn Abdurrahman'ın,¹³ oğulları Osman, Kâsım

9 İbn Hazm burada daha çok Endülüs'teki halifelerden ve imamlardan söz ediyor.

10 Endülüs'te Emevî Hanedanının kurucusu, 1. Abdurrahman, 756-788.

11 1. Hakem, Kurtuba Emiri, 796-822.

12 2. Abdurrahman, Endülüs'teki beşinci Emevî halifesi, 822-852.

13 1. Muhammed, Kurtuba emiri, 852-886.

ve el-Mutarrif'in annesi Ğızlân'a olan tutkusu meşhurdu. Son olarak da el-Hakem el-Mustansır'ın¹⁴ –Allah ondan ve hepsinden razı olsun!– Hişâm el-Müeyyedbillâh'ın¹⁵ annesi Subh'a, başkalarından olandan çocuklarına ilgi göstermeyecek kadar sırlıslıkam âşıktı.

Bu tür vakalar çok sayıdadır. Şayet onlara saygı göstermek Müslümanların boynunun borcu olmasaydı, bize düşen de onlarla ilgili olarak sadece güçlü ahlâk yapıları ve dînî gayretleriyle ilgili haber ve bilgileri yansıtmak olmasaydı, ayrıca da söz konusu olan, saraylarında olup biten şeylerin onların özel ve aile hayatı olmasaydı, kahramanları onlar olan nice olay anlatırdım.

Onların saraylarındaki büyük adamlara, devlet yönetiminin direği durumundaki şahıslara gelince, onlar arasında âşık olanlar sayılamayacak kadar fazladır. Bu türden çok daha yakınlarda şahit olduğum en yeni hâdise, el-Muzaffer Abdülmelik ibn Ebî Âmir'in¹⁶ bir saray bahçıvanının kızı olan Vâhide'ye sevdalanmasıydı. Gönlünü öylesine kaptırdı ki sonunda onunla evlendi. Âmirîler iktidardan düşünce, Vezir Abdullah ibn Mesleme de işte o aynı kadını almıştı. İkinci kocasının öldürülmesinden sonra da onu Berberî liderlerden biri nikâhına aldı.

Ebu'l-Ayş ibn Meymûn el-Kureyşî el-Hüseynî bana buna biraz benzer bir hikâyeye anlattı: Mısır sultanı Nizâr ibn Maad, delicesine sevdiği bir cariyeye bağlılığından ötürü, dünyaya gelen oğlu Mansur'u -ki ileride kendisinin yerine geçecek

14 2. Hakem, Kurtuba halifesi, 961-976.

15 2. Hişâm, Kurtuba halifesi.

16 978'den 1002'deki vefatına kadar baş vezirlik yapan, Batılı tarih kitaplarında "Almanzor" denilen ünlü el-Mansur'un oğlu. Babasından sonra, 1002 ile 1008 arasında aynı görevlerde bulunmuştur. 1021-1094 yılları arasında Belensiye'de (Valencia) Âmirîler adıyla hüküm süren hanedan da bu ailedendir.

ve ilâhlık iddiasına kalkışacaktır-¹⁷ gidip görmeyi hayli zaman ihmal etmiş. Üstelik kendisinden sonra tahta oturacak ve hatirasını devam ettirebilecek başka bir oğlu da bulunmazken...

Geçmiş yüzyılların, eski dönemlerin mübarek insanları ve fakihleri (İslâm hukukçuları) arasında, yazdıkları aşk şiirleri çok ünlü öyleleri de vardır ki onların adlarını bile vermeye hâcet yok (herkes bilir). Ubeydullah ibn Abdullah ibn Utbe ibn Mesud ve şiirleri hakkında bildiklerimiz bu konuda yeter de artar bile. Kendisi Medine'nin sayılı yedi hukukçusundan biriydi.

İbn Abbas¹⁸ Hazretleri'nin (Allah kendisinden razı olsun!) öyle bir fetvası vardır ki artık onun üstüne hiçbir söz söylemez: "Aşkta ölenin ne diyeti olur, ne de kisası."

Aşkın mâhiyeti (özü, esası) hakkında görüş birliği yok. Bin çeşit şey söylenmiş. Ben kendi hesabıma, şöyle düşünmekten yanayım: İnsanların ayrı ayrı ruhları başlangıçtaki özlerine yükselerek sevginin içinde birbirlerine kavuşuyorlar. Ancak Muhammed ibn Davud'un bazı filozoflardan aktardığı görüşün tersine, ruhları çatlamış küreler olarak görmüyorum. Kendilerine ait ulvî âlemde kararlı bir biçimde bulunurlarken komşuluklarından ötürü kendilerine benzerlerle bir çeşit sırlı yakınlık oluşuyor, yani aşk, ruhların o ilk ulvî âlemdeki buluşmalarıdır. Biz iyi biliyoruz ki varlıklarda görülen kaynaşma ve kopmanın esası, onların kaynaşabilir olup olmadıklarına sıkı sıkıya bağlıdır. Her

17 Burada sözü edilen kişiler Mısır'da ilki 975'ten 996'ya, ikincisi de 996'dan 1021'e kadar hüküm sürmüş olan Mısır'ın Fâtımî halifeleridir. Bu sultanlar Şii idiler, ilâhlığını kabul ettirmek isteyen ikincisi mürtet (dininden dönmüş) olarak görülmüştür.

18 Peygamberimiz aleyhisselâmdan çok sayıda hadis rivayet etmiş ve Kur'an bilgisiyile meşhur sahabe Abdullah ibn Abbas.

şekil daima kendine uygun şeklin özlemini çeker. Benzer huzuru benzerinde arar. Yakınlık duyma, önemli bir etkileşim taşıy ve tesirini apaçık gösterir. Bizler kendi aramızda da görüp gözlemliyoruz ki zıtlar birbirinden kaçır, benzerler birbiriyle uyuşur ve aynı cinsten olanlar birbirini çeker. Dünyaları saf ve latif olan ruhlar için de niçin aynı durum söz konusu olmasın? Onun cevheri (özü) âhenkli bir şekilde yücelere yükselir. Zaten onun asıl yapısı, uyum, eğilim ve özlemlere olduğu kadar uzaklaşmaya, arzu veya soğukluk duymaya da yatkındır.

Yaratılışı gereği insanoğlu bu duyguları açık ve net olarak kendisinde taşıy ve huzuru benzerinde arar ve onda sakinleşir. Nitekim Yüce Allah şöyle buyurur:

“Sizi bir nefisten yaratan ve gönlünü huzura kavuşacağı eşini de ondan var eden Allah’tır.” (A’râf, 7/189)

O (Hz. Havva) ondan (Hz. Âdem’den) geldiğine, onun bir parçası olduğuna göre, demek ki bu huzur ve sükûn ezelde böyle yazılmış, böyle takdir edilmiştir.

Eğer aşk beden şeklinin güzelliğinden kaynaklansaydı, beden şekli kusurlu olanın sevilip beğenilmemesi gerekirdi. Oysa biz pek çok insanın, beğenip sevdiklerinden daha üstün güzellikte kimselerin olduğunu bildikleri hâlde, sevgilerinde hiçbir eksilme olmaksızın, daha az güzel kimseleri tercih ettiklerini görüyoruz.

Öte yandan, şayet aşk, karakterlerin uyuşmasından doğsaydı, hiç kimse huyu huyuna, suyu suyuna uymayan birine âşık olmazdı. Buradan, aşkın ruhun kendisinde bulunan bir şey olduğu sonucuna varıyoruz. Elbette aşkın herhangi bir sebebe bağlı olarak doğduğu da olur. Fakat o sebep ortadan kalkınca, aşk da son bulur. Belli bir meseleden dolayı seven,

işi hallolunca sevgisinden yüz çevirir. Bununla ilgili olarak şöyle demiştim:

*Sana olan aşkım nasıl idiyse hep öyle kalacak,
Hiçbir zaman ne azalacak o, ne de çoğalacak.*

*Sevgimin tek sebebi var: Sevmemdir seni,
Kimseler gösteremez başka bir sebebini!*

*Bir şeyin varlık sebebi kendisiyse eğer,
O şey elbet tâ sonsuza dek sürer gider.*

*Şayet onun varlık sebebi başka sebeptense,
O sebep gidince, kaybolur gider kendisi de.*

Bizim bu görüşümüzü doğrulayan husus, sevmenin birçok şeklinin olmasıdır: Gerek hâl ve hareketlerinde, gerek inanç ve ibadetlerinde, gerekse de insana ufuklar açan ilim arayışında Allah'ın rızasını en başa alanların sevgisine gelince, işte o sevgilerin en yücesidir.

Bu sevginin yanında ayrıca şu tür sevgiler de vardır: Akralalıktan doğan, ailevî ilişkilerden ve aynı gayelerin peşinde koşmaktan kaynaklanan sevgi; arkadaşlar ve bir birini tanıyan insanlar arasındaki muhabbet; bir dosta tam anlamıyla güvenden kaynaklanan dostluk; sevilenin itibarından ileri gelen sevgi; saklamaları gereken ortak bir sırdan dolayı kurulan dostluk; şehevî duygularını tatmin etmek ve cinsel arzularını gidermek için başkasına gösterilen yakın ilgi ve son olarak da yukarıda bahsettiğimiz şekilde sadece ruhların uyuşması ve buluşmasından doğan aşk...

Bütün sevgiler, sebepleri ortadan kalktığında kaybolur, sebep arttığında çoğalır, düştüğünde azalır, yakın bulunduğu sürece şiddetlenir, buna karşılık uzaklaşıldığı oranda da gevşer. Bu kuralın dışında kalan tek sevgi, ruhta kök salmış olan gerçek sevgidir ve bu sevgi ancak ölümle son bulur. Bu son durumla ilgili olarak şöyle bir gözlem yapabiliriz: Çok yaşlı

bir adamı ele alın. Kendisi eski bir aşkını unuttuğunu iddia ediyor. Hele bir deşin onun hatıralarını, hafızası uyanacak, bir şeyler demeye başlayacak, özlemleri, yanı sıra da geçmişin tatlı heyecanı benliğini saracak ve mazinin hasretiyle iç geçirecektir. Az önce saydığım sevgi türlerinden hiçbirinde, gerçek aşkta görülen böylesi bir zihnî meşguliyet, bu çeşit vesveseler, ruh hâlinde değişimler, rahatsız edici şüpheler, huy ve mizaçta farklılaşma, zayıflama, inlemeler ve aşk ıstırabının yol açtığı diğer bütün belirtiler söz konusu olmaz.

Dolayısıyla, aşkın ruhen bir beğenme ve kalplerin kaynaşması hâli olduğu kesindir. İyi de, denilerek şöyle bir itirazda bulunulabilir: Eğer durum böyle olsaydı, o ruhların iki parçası birbiriyle bütünleştiğine, kaderleri de sadece ortak bir kadere büründüğüne göre, aşk iki varlık arasında her zaman eşit derecede paylaşılmış olurdu. Bizim buna cevabımız şudur: Gerçekten de bu itiraz yerinde bir itirazdır. Ancak âşığı sevmeyen kişinin ruhu dört bir yandan kendisini kör eden olumsuz durumlarla, kendisini hapseden dünyevî şartların bir perdesiyle sarılıp kuşatılmıştır. O yüzden de daha bu dünyaya adımını atmadan önce kendisinin kaderi olan o diğer parçayı hissedemez. Bütün o perdelenmelerden kurtulduğunda ise, elbette ikisi eşit bir şekilde bir araya gelecek ve karşılıklı sevgi bağı kurulacaktır. Buna karşılık sevenin ruhu, o tür perdeleri bilmez; kaderinin kendisine doğru itip yönlendirdiği o parçasının bir yerlerde bulunduğunu çok iyi bilir; onun özlemini çeker, kendini ona kaptırır, onu arar, onunla karşılaşmayı arzular, onu demirin mıknatısı çektiği gibi kendisine çekmek ister.

Aslında mıknatısın özel gücü, demirin özel gücüyle karşı karşıya gelince, aynı elementten olmasına rağmen, demire doğru gidecek kadar ne yeterince baskındır, ne de

saftır. Buna karşılık demirse, kendi benzeri olan mıknatıs tarafından çekilir ve kendisini ona doğru taşır, çünkü daha güçlüdür ve hareket de daima ancak en güçlü olandan gelir. Demir her türlü bağdan kurtarılıp kendi hâline bırakılınca, kendisinin benzerini arar, bütünüyle ona bağlanır, bir tercih veya bir maksat yüzünden değil, tabii ve zorunlu olarak ona yönelir. Fakat demir elle tutulacak olsa, çekilme durur, çünkü gücü onu tutanın gücünü aşmaya yetmez. Demir çok sayıda parçalara bölününce, bu parçalar karşılıklı olarak birbirlerini arar, mesafenin ayırdığı mıknatısın zayıf güçlerine cevap vermeyi bırakıp kendi benzerlerine yaklaşır. Ne var ki mıknatısın gücü demirinkiyle eşitlenip de mıknatısın değeri ağır basınca demir tabii hâline döner.

Çakmak taşının özünde yatan ateş de aynı şekildedir. Ateşin yayılma kudretine ve nerede olurlarsa olsunlar çeşitli parçalarının birbirlerini çekmesine rağmen, o ateş ancak çakmak taşının çakılmasıyla, yani birbirine baskı yapacak iki kütlenin yan yana getirilmesi ve birinin ötekine sürtülmesiyle ortaya çıkar. Değilse, o ateş ortaya çıkmaksızın ve kendisini göstermeksizin, taşın içinde gizli kalmaya devam eder.

Benim görüşümü destekleyen bir başka delil de şudur: Aralarında herhangi bir sevgi bağı, bir huy ve mizaç benzerliği olmayan kimselerin birbirlerini sevdikleri görülmez. Bu şartın az ya da çok bulunması gerekir. Benzerlikler ne kadar çok olursa, sevgi o kadar büyük, dostluk da o derece sağlam olur. İyi bak, sen de bunu kendi gözlerinle görüp gözlemleyebilirsin. Zaten Peygamberimiz aleyhisselâm da bizim görüşümüzü şu hadisiyle doğrulamaktadır:

“Ruhlar, donatılmış askerlerdir. Ezelden tanışanlar birbirini severler, birbiriyle uyuşmayanlar da bir türlü anlaşamazlar.”¹⁹

19 Hz. Âişe vâlidemizden rivayetle Buharî’de yer alan sahih bir hadis.

Seçkin zatlardan biri de şöyle demiştir: “Müminlerin ruhları birbirleriyle tanışırlar.” Hipokrat’a kedisinin sevip saydığı bir adamın bir yığın hata ve kusuru sayılıp dökülünce, bundan dolayı hiçbir üzüntü duymadı ve şöyle dedi: “Eğer bende onun ahlâk ve karakterinden bir şeyler olmasaydı, o beni sevmezdi.”

Eflatun, bir kralın kendisini haksız yere hapse attığını anlatır. Durmadan masum olduğunu haykırır, sonunda haklı olduğu anlaşılır ve kral haksızlık ettiğini anlar. Yine de onu hapisten çıkarmaz. Eflatun’un itirazlarını krala aktararak ikisi arasında aracılık yapan vezir krala sorar: “Efendimiz, onun masum olduğunu gördünüz. Peki, aranızda ne var sizin?” Kral şu cevabı verir: “Aslında o benim umurumda bile değil. Onunla ilgili olarak gönlümde izah edemediğim bir sıkıntı, ruhumda bir ağırlık var.” Vezir bunu aktarınca, Eflatun bize şöyle düşündüğünü söyler: “Bunun üzerine kendi ruhumda ve mizacımda kral ile hangi ortak noktaların bulunabileceğini araştırmaya koyuldum. Anladım ki o adaleti seviyor, haksızlıktan nefret ediyordu. Ben de kendimdeki bu tabii niteliği keşfettim. Bu benzeşme ortaya çıkar çıkarmaz ve onun ruhunda bulunanla benimkinde bulunan birbiriyle karşılaşır karşılaşmaz, derhal benim salıverilmemi emretti ve vezirine şöyle dedi: Şimdi ruhumun ona karşı hissettiği her şeyden arındım.”

Aşkın hemen hemen değişmez bir şekilde ille de karşısındakinin görünen güzelliğine bağlanıp kalmasının sebebi acaba nedir? Elbette ruhun güzelliği, güzel olanı özleyip araması ve mükemmel olan suretlere eğilim duymasıdır. Nitekim onlardan birini görünce, derhal ona sımsıkı bağlanır. Onun da ötesinde kendi şekline uygun bir şeyi fark ederse, o zaman da onunla çok yakın ve çok sağlam bir

bağ kurar, işte gerçek aşk da budur. Fakat o gördüğü güzel çehrenin gerisinde, kendisiyle uyuşacak hiçbir nitelik görmezse, onun sevgisi o dış şekilden daha uzağa gitmez ve basit fizikî (cinsel) bir arzudan ibaret kalır. Gerçekten de o dış suretler, ruhların birbirinden uzaklaşmış parçaları üzerinde tuhaf bir cazibe etkisi oluşturur.

Tevrat'ın ilk kitabında okuduğuma göre Yakup aleyhisselâm bir süre dayısı Laban'ın kızının mehri olarak kendisine emanet ettiği koyun sürüsünü götü. ²⁰ Aralarında yaptıkları anlaşmaya göre kuzulardan siyah olanlar Yakup aleyhisselâmın, beyazlarsa Laban'ın olacaktı. Yakup aleyhisselâm ağaç dallarını yarısına kadar soyuyor, kalan yarısını bırakıyordu. Sonra da onları koyunların su içecekleri yere atıyordu, ²¹ zaten oraya da kuzulayacak durumdaki koyunları düzenli ve kasıtlı olarak götürüyordu. Koyunlar yarı siyah, yarı beyaz kuzular doğurdular.

Rivayet edildiğine göre, bir gün bir kâhine beyaz anne babadan doğma siyah bir bebeği götürmüşler. Kâhin çocuğun bedenini inceledikten sonra kesinlikle onların çocuğu olduğu kararına varmış. Kâhin, çiftin yatak odasını görmek istemiş. Kadının yattığı yatağın duvarında siyah bir adamın resminin asılı olduğunu görmüş. Babaya, "Senin oğlun bu resimden dolayı siyah olmuş!" demiş.

Kelâmcıların ²² şiirlerinde bu duruma çok sık rastlanır. Onlar apaçık ortada olan şeylere görülüp kavranılmaz şey-

20 Bu konuyla ilgili geniş bilgi Tekvin/Yaratılış kitabının 28, 29 ve 30. bölümlerinde vardır.

21 "Soyduğu çubukları koyunların önüne, su içtikleri oluklara koydu. Koyunlar su içmeye gelince çiftleşiyorlardı." Tekvin/Yaratılış, 30/38.

22 Kelâm âlimleri, ehl-i kelâm. Kelâm: Allah'ın varlığı, birliği, peygamberlik ve âhiret gibi iman esaslarından bahseden, bu esasları akli ve nakli delillerle İslâm inancına uygun olarak ispat etmeyi amaç edinen ilim, ilm-i kelâm.